

Evan Hunter / Ed McBain 1926 - 2005

Författaren Evan Hunter, avled den 6 juli 2005, 78 år gammal. Han hade drabbats av strupcancer och talade de senaste åren med elektroniska hjälpmedel.

Under pseudonymen Ed McBain framstår Hunter som ett av de riktigt stora internationella namnen inom deckargenren. Särskilt betydande var hans inflytande inom polisromanen där han som tidig utvecklare och inspiratör blev ett begrepp. Hans böcker möttes med beundrande respekt av kollegor och han älskades av läsare över hela världen. Hunter hade en stark skaparglädje och skrev genom åren med professionell arbetsdisciplin över hundra romaner och flera hundra noveller.

Efter en normal skolgång och ett år på en prestigefylld konstskola blev han under världskrigets sista år inkallad i flottan. Han fullföljde därefter sina studier vid college där han under fyra år avverkade varenda kurs med anknytning till litteratur — poesi, essäer, pjäser, noveller — inklusive engelska språket.

Våren 1950 blev han klar med sin Bachelor of Arts och tog jobb som lärare i engelska på ett yrkesgymnasium i New York City. Upplevelsen blev en chock:

– Jag var så helt frustrerad. Jag hade en ganska hygglig utbildning, jag var intelligent och hade humor. Jag älskade det engelska språket och ville lära ut det till dem men de ville inte ta det till sig.

Han slutade och fick i stället anställning på den litterära agenturen Scott Meredith som hade ett brett kundklientel — från P G Wodehouse till Mickey Spillane. Där skaffade han sig nyttig erfarenhet i sin dagliga kontakt med författare och redaktörer. Han förmedlade noveller till tidskrifter och hade själv börjat skriva på kvällar och helger. Efterhand utvecklade han sin egen litterära stil och kunde genom agenturen även placera eget material.

Efter att han under olika pseudonymer fram till våren 1953 fått publicerat ett femtiotal egna noveller, två kriminalromaner och några science-fiction-böcker för ungdom insåg han att det var lönsammare att stanna hemma och skriva på heltid.

1954 kunde han för sin agent presentera sin första stora, seriösa satsning, en delvis självbiografiskt skildring av den hårda verklighet som en ung, idealistisk lärare möter vid sin första antävlaning. Romanen angrep den orealistiska lärarutbildningen i New Yorks skolsystem och beskrev en miljö som inte tidigare skildrats litterärt.

Han avvaktade spänt resultatet:

– Jag dansade rakt ut ur telefonkiosken när Scott Meredith berättade att Simon & Schuster antagit *The Blackboard Jungle*. Det kom på ett sätt att forma resten av mitt liv.

Simon & Schuster är ett stort, välkänt förlag. När boken nått 20.000 exemplar i bunden utgåva började saker hända. Romanen hade under tiden filmats med skådespelare som Glen Ford och den debuterande unge Sidney Poitier. Filmen släpptes 1955 och blev en omedelbar succé. Till framgången bidrog det musikaliska temat: Den första klassiska rocklåten, *Rock Around The Clock* med Bill Haley & the Comets. Den mottogs entusiastiskt världen över av dem som skulle bli den första rock'n'roll-generationen.

The Blackboard Jungle trycktes nu även i pocket. Upplagan steg som en raket och nådde småningom nära 1.800.000 exemplar enbart i USA. Framgången överträffade författarens vildaste förväntningar. Han var bestsellerförfattare:

– Jag njöt av framgången eftersom jag kom ihåg ”vänner” som läst historierna jag skrivit för pulpmagasinen och frågat: ”Hur mycket betalar dom för sån där skit?”

Författaren föddes som Salvatore A Lombino, men antog 1952 legalt namnet Evan Hunter. Med romanen *Strangers When We Meet* (1958) skulle han några år senare nå ny bestseller-status. Boken såldes i drygt 1.000.000 exemplar och blev den första i en rad Hunter-böcker i konventionell romanstil, sociala skildringar om generationskonflikter och om den moderna, självupptagna amerikanska medelklassens familjeliv i efterkrigstidens New York och dess förstäder. Som Hunter ändrar han sin stil att skriva vartefter respektive roman fordrar det.

Framst bland Evan Hunters romaner sätter jag den storartade *Streets of Gold* 1974, en märkvärdigt förbisedd bok trots goda recensioner. Huvudpersonen, den blinde jazzpianisten di Palermo är en tredje generationens invandrare med samma bakgrund som Hunter. Denna viktiga bok om den stora amerikanska drömmen skildrar det komplicerade etniska samhället i USA. Boken är samtidigt en initierad jazzroman jämförbar med Mezz Mezzrows täta *Really the Blues*.

Författaren manifesterade sin pacifistiska hållning i tre romaner med stark kritik mot Nixon och Vietnamkriget. Två av dem, *Sons* 1969 och *Nobody Knew We Were There* 1971, som handlar om en man vars son dött i kriget och som försöker mörda USAs president, är skrivna under namnet Hunter medan polisromanen *Hail To The Chief* skrevs 1973 under pseudonymen McBain. När Hunter senare på nytt läste *Nobody Knew We Were There* förnam han ”den vemodiga ton som måhända är ett eko av den sorg många av oss upplevde under dessa hemska år”. I en intervju har Hunter bekänt att han då ”var naiv nog att tro att pennan var starkare än svärdet och att han ensam skulle kunna göra slut på kriget genom att skriva om det”.

I en senare intervju från 2002 sa han: – Sedan jag var sjutton har jag varit helt mot krig och inte mycket har ändrats sedan dess. Jag kan inte erinra mig den tid då USA inte var i krig någonstans. Jag hatar att tänka på mitt land som en krigsnation men det verkar som det är så. Men vad tusan ska man göra när någon bombar World Trade Center.

1954 hade Evan Hunter även sänt kriminalromanen *Runaway Black* till Scott Meredith. Manuskriptet hamnade hos förlaget Pocket Books Inc där huvudredaktören Herb Alexander kände igen författaren till *The Blackboard Jungle* vars paperback-lansering han då förberedde. Han insåg Hunters potential även som kriminalförfattare och bad honom fundera över en egen serie kriminalromaner att på sikt ersätta den åldrande Erle Stanley Gardners romansvit om den karismatiska advokaten Perry Mason, som varit en strålande affär för förlaget.

Hunter hade i *The Blackboard Jungle* övertygande beskrivit skolans lärarkollektiv som en viktigt inslag i handlingen. Med detta i tankarna gjorde han nu sin unika nyskapelse. Han ville skriva om en kollektiv polishjälte, ett etniskt konglomerat av detektiver med olika personligheter och karaktärer verksamma på en polisstationen i en amerikansk storstad. Polisstationen placerade han i det 87e distriktet i den fiktiva staden Isola. Han har sagt att beslutet att i romanform dokumentärt redovisa polisens arbetsförhållanden och metoder inspirerades av den amerikanska polisserien *Dragnet* vilken börjat som radioserie 1949 och

sedan fortsatte i TV mellan 1951-1958. Hunter beskrev sin idé för förlaget och fick kontrakt på tre böcker att publiceras som originalutgåvor i Pocket Books dotterförlag Permabooks.

När böckerna utkom 1956 hade de på förläggarens inrådan försetts med en pseudonym. Hunter hade valt namnet Ed McBain.

– Då fanns det många förutfattade meningar om deckare. Jag började skaffa mig en position som Evan Hunter, som seriös författare, och ville inte sätta den karriären i fara.

Det skulle med åren visa sig bli fler än femtio romaner som McBain. Vid en intervju ganska nyligen förmodade Hunter att skulle han möjligen bli ihågkommen för något så blev det för sina romaner om 87:e polisdistriktet och manuskriptet till Hitchcocks film *Fåglarna*. Ty med sin magnifika romansvit om poliser, skildrade som vanliga människor i ett viktigt lagarbete, bildade McBain skola för den sociala polisromanen där de mänskliga relationerna på och utanför polisstationen framstår som viktigare än själva brottet. Hans böcker skulle fr o m 1950-talet komma att betyda lika mycket för kriminalromanens fortsatta utveckling som Dashiell Hammetts och Raymond Chandlers romaner hade gjort på 1930- och 40-talen. McBain blev jämte Simenon den mest framgångsrike författaren av polisromaner och samtidigt dess främste moderne utövare och impulsgevare. Hans enorma internationella inflytande över flera generationer av kriminalförfattare och skapare av TV-serier kan ej överskattas.

Hans suggestiva beskrivning av stadens årstider, dygnets skiftningar, människornas utsatthet och polisens kamp mot våldet formade sig till en gripande skildring av det urbana landskapets villkor. I sin ambition att realistiskt fånga storstadens rytm skildrar han ofta parallella handlingar med snabba scenförändringar mitt i ett kapitel och låter läsaren i varje bok möta ett stort antal skickligt karakteriserade bipersoner. Min dator säger mig att i 87:e-serien nämns fler än 2.500 olika fiktiva personer vid namn. McBain fick en gång ett brev från en kvinnlig läsare som skrev att hon tänkte sluta läsa hans böcker eftersom det var för mycket *folk* i dem.

Hans inträngande miljöskildring och utpräglade känsla för dialog paras med en suverän förmåga att i aktuell och verklighetstrogen form och med humanitär grundton skildra tidlösa problem och konflikter. Hans prosa är informativ och effektiv, hans personskildringar har psykologisk trovärdighet, hans intriger är starka och varierande och stöds av hans intuitiva förmåga att låta handlingen, liksom i verkliga livet, växla mellan tragedi och komedi. Någon gång finner man även en touch av sentimentalitet,

Även handlingens bakgrund var viktig för honom. Vädret spelar ofta en egen roll och själva staden en annan men där finns även en stark närvaro av författarens egen röst. Som ett sorts ”trade mark” brukar McBain ibland självironiskt t ex kommentera någon bok av Evan Hunter eller någonstans skjuta in sitt eget födelsedatum, *October 15th*, ofta med tillägget *the birthday of great men*. I *Fat Ollie's Book 2002* finner läsaren att detektivchefen på sitt skrivbord har en skylt med texten CANCER-FREE ZONE!

McBain har liknat sin polisgrupp vid en sorts fast repertoarensemble med så stor spännvidd att författaren kan gå från en huvudroll till en annan utan att skapa anarki. Hans förtroliga förhållande till sina poliser smittar av sig på läsaren.

– Alla dessa poliser är en bit av mig själv. Jag kommer alltid in i en behaglig sinnesstämning, när jag återvänder till min polisstation. Jag känner männen och kvinnorna väl. Jag känner att jag kan lägga upp fötterna på skrivbordet. Och de säger : *Hej Ed! Läget?*

Och läsarna blir starkt intresserade i detektivernas öden. När McBain en gång signerade böcker i en bokhandel frågade en kvinna varför han alltid skildrade detektiven Bert Kling med otur i kärlek. Kunde inte mr McBain göra honom lycklig!

– Well, svarade författaren, i nästa bok kommer Bert Kling att bli kär i Carellas fru!

McBains ord spreds som en löpeld längs den långa väntekön och han blev till slut tvungen att ställa sig upp och dementera sina ord för att dämpa de upprörda protesterna. Han uppskattade att läsarna engagerade sig. Författarens jobb är att skriva böckerna, menade McBain, men läsaren känner att det är hans jobb att läsa dem och upptäcka fel och om författaren då inte passar sig kommer han varje dag att finna en medarbetare i brevlådan.

McBain var en professionell och disciplinerad författare som ibland bytte både förlag och agent när han tyckte att de ej uppfyllde sin del av arbetet. I Sverige utkom 87:e-böckerna allra först som kioskpockets i Jaguar-serien och därpå en kort period hos Hökerbergs innan Norstedts så småningom insåg att McBain kunde vara en god affär och tog över författaren. Förlaget utgav mellan 1968 till 2001 samtliga McBains 87:e-romaner. Så sent som 1997 annonserade Norstedts att de betraktade McBain som ”polisromanens obestriddige mästare” och att de sålt hans böcker ” i bortåt en och en halv million exemplar. En framgång utan like”. Några år senare hade förlaget övergivit honom. Hunter skrev till mig:

– De släppte mig som en het potatis efter alla dessa år utan ett brev med förklaring. Det är vad jag vill kalla tarvlig (shabby) förlagsverksamhet – och du kan citera mig

Evan Hunters olika pseudonymer har förbryllat många. Han berättade i en intervju hur han tog in på ett hotell i London och per telefon meddelade receptionen att någon kunde komma att fråga även efter Ed McBain. Efter en stund kommer en hotellpojke upp och vill ge en nyckel till Mr McBain.

— Det är jag, säger Hunter.

— I så fall kan ni ge nyckeln till Mr Hunter, säger grabben.

— Det är också jag, säger Hunter.

— I så fall, säg bara till hur många nycklar ni behöver så ska jag fixa det, säger grabben.

Författarens två personligheter, Evan Hunter och Ed McBain, närmade sig mot slutet allt mer varandra. År 2001 utkom boken CANDYLAND med bägges namn på ryggen. En bok som jag tyvärr inte kan rekommendera.

Trots att författaren under namnet McBain var föregångare till en egen genre fastnade han genom sin seriösa attityd aldrig i manér utan utvecklade under drygt femtio år ständigt sitt språk och sina idéer i takt med den moderne läsaren och dennes referenser. Även om varje enskild del av 87:e-serien speglar sin egen tid känns ändå serien i sig, genom sitt tema, inte ”daterad” utan närmast tidlös.

Med sin svit av polisromaner, sålda över hela världen i fler än 100 miljoner exemplar, gav han oss ett panorama över storstadens förändringar och komplexitet, en samtidslitteratur i dess egentliga bemärkelse. Framtidens litteraturhistoriker kommer knappast att kunna bortse från McBain/Evan Hunter som en av 1900-talets betydande realistiska samhällsskildrare.

Han skrev på sin dator in i det sista men hade dragit ned på löften om nya böcker. Så sent som i mars i år förvånade han en intervjuare genom att säga "I'm thinking of making the next 87 the last one. How about that for a bombshell?". Den senast skrivna 87:e-romanen, *Fiddlers* som låg färdig i september 2004, kom hos Harcourt i USA i september 2005.

Ed McBain hade den fina gåvan att fortfarande själv kunna förvånas när han skrev. Hans framgång och stora läsekrets grundas på en avgörande egenskap hos författaren: Romanerna om det 87:e polisdistriktet har förmågan att engagera läsaren.

© Ted Bergman (2005)